

Vreugde om bevrijding in bloed gesmoord

De kleine Gerard wordt geraakt door een kogel

Haarlem viert de bevrijding in 1945 in de Grote Houtstraat.

Het is zondag 6 mei 1945 en in de binnenstad van Haarlem is het feest. Na vijf zware oorlogsjaren is de bevrijding eindelijk een feit. De Canadese zijn nog niet in de stad aangekomen, maar dat mag de pret niet drukken. De mensen hossen door de straten, het rood-wit-blauw hangt uit de ramen en 'Oranje boven' klinkt uit talloze kelen. Op het bordes van het stadhuis worden angstige moffenmeldden kraalgeschoten, onder luid gelach van het toegestroomde publiek.

Ergens tussen die uitzinnige Gerard Visser met zijn drie broertjes door het feestgedruis. Ze hebben een lange hongere winter achter de rug, waarbij ze hun ouders regelmatig moesten helpen met het sprokkelken van hout om het huize in Haarlem-Noord warm te houden. Eenmaal liepen ze zelfs helemaal naar IJmuiden om daar het wrakhouw van gesloopte huizen te verzamelen. Maar nu was die ellende voorgoed voorbij.

Vanaf de brede litten de jongtjes zich door de stroom meevoren, de Grote Houtstraat in. Daar komen op dat moment gewapende Duitse soldaten voorbij op paard en wagen. Zij worden van alle kanten uitscholden. De knal van

Dat op 5 mei 1945 de bevrijding werd gevierd, betekende niet dat er geen bloed meer vloei

De schietpartij op de Dam 7 mei 1945, een gewonde wordt op brancard afgevoerd.

FOTO KEVIN TAKSON

Meer dodelijke incidenten

- In de nacht van 4 op 5 mei bewaken verzetsleden de dijk bij Burgemeester. Een verzetsstrijder komt om het leven tijdens het vuurgevecht, een ander wordt ter plekke geëxecuteerd. Ook een Duitse soldaat en een toevallige passant komen om het leven.
- In Hilversum komt Gijs van Strijland om het leven door een schot uit een machinegeweer. Hij hielp in de oorlog onderduikers, maar werd nu getroffen door friendly fire uit de stengun van een vriend.
- In Westerbloker houdt verzetsstrijder Nico Kolenberg op 6 mei een boerderij in de gaten, omdat de voorvluchtige NSB-leider Anton Mussert daar geïmponeerd zou zijn. Hij wordt ontdekt door een lid van de Duitse waterbeschermingspolitie en doodgeschoten.
- Zes gewapende Nederlandse SS'ers zijn op 7 mei op weg naar Ouderkerk aan de Amstel. Het komt tot een treffen met verzetsstrijders, waarbij verzetsman Antoon de Lange dodelijk wordt geraakt door een kogel.

en roste brengt de Duitse soldaten waarschijnlijk kan het schrikken, schrijft Annabelta Meddens-van Boeselen in een reconstructie voor

het Noord-Hollands Archief. De militairen grijpen naar de wapens en beginnen te schieten. In de chaos vlucht iedereen de

portieren in. De kleine Gerard is echter te laat en wordt geraakt door een kogel. Hij zakt op straat in elkaar. Iemand kan nog een paard bij de rugtas pakken zodat een van de wagens niet over de gewonde jongen heen rijdt. Gerard wordt bloedend het Proveniershof ingebracht en op een stoel gezet. Daar overlijdt hij aan zijn verwondingen.

Het verhaal van de kleine Gerard is geen uitzondering. In de dagen na de bevrijding - die jaar precies 75 jaar geleden - vielen er in Nederland nog veel doden. Het bekendste voorbeeld is de schietpartij op de Dam in Amsterdam op 7 mei 1945, waarbij Duitse militairen op de feestvierende massa schoten. Daarbij vielen maar liefst 33 doden en meer dan honderd gewonden. Maar de ware omvang van deze tragedie is pas net duidelijk geworden. In haar boek 'Een wrang feest' verzamelde journaliste Marjolijn

Bax alle verhalen van slachtoffers die vielen tussen de ondertekening van de wapenstilstand en de komst van de geallieerden. Zij telde van de avond van 4 mei tot en met 8 mei 1945 zeker 220 doden in vredeslist, waaronder meer dan 160 Nederlanders. Voor het eerst werd duidelijk hoe chaotisch en bloedig de bevrijdingsdagen verlopen.

In het dorpje Egmond aan den Hoef ging men op 6 mei massaal naar de kerk om de bevrijding te vieren. Ook de avonddienst van de rooms-katholieke kerk aan de Herenweg werd goed bezocht. 'We renden de straat op, omhelsden elkaar, en dansen en jauchten', vertelde een ooggetuige aan Bax. 'Het was niet te geloven, er was geen angst meer, en de tranen van blijdschap liepen over onze wangen'.

Maar zoals op zoveel plekken in het westen van het land werd de vreugde gesmoord in bloed. Twee Duitse soldaten openden uit frustratie het vuur op de vrolijke menigte. Iedereen dook weg achter de muren van de kerk, maar voor één vrouw kwam het te laat. De 39-jarige Agatha Peetoom-Van der Dam bleef dood achter op straat. De Duitse soldaten ontliepen hun straf door met naar hun moederland te verrekken.

Zo ontstond de situatie dat voor talloze Nederlandse families de periode rond 5 mei een tijd van rouw werd in plaats van vreugde. 'De tragische gevolgen van de incidenten tijdens de bevrijdingsdagen blijven een verdriet dat ze de rest van hun leven meedragen', schrijft Bax in haar nawoord. 'Bij veel gesprekken die ik voerde, werd me verteld dat Bevrijdingsdag niet werd gevierd. En dat er zelfs tot op de dag van vandaag geen vlag wordt uitgeschlagen op 5 mei.'

En de kleine Gerard Visser? Hij werd begraven op de begraafplaats Sint-Barbara in Haarlem. 'Hier rust ons lief zoonje en broertje: Gerardje', staat er op de witte grafsteen. Het kleine ventje nam zijn achternaam mee het graf in.

Merlijn van Nuland

FOTO BILDARCHI: NOORD-HOLLANDS ARCHIEF

75 JAAR BEVRIJDING Getuigen van de oorlog

Op de website van deze krant staat een boek '75 jaar bevrijding' met daarin alle verhalen met getuigen van de oorlog, aangevuld met foto's, video's plus een grote hoeveelheid andere artikelen over de Tweede Wereldoorlog.